

15

CEP
KİTAPLARI

RUSYA

(Moskova, 23-24 Aralık 2002)

VE

ÇİN

(13-17 Ocak 2003)

İŞ GEZİLERİ

**DEĞERLENDİRME
RAPORU**

Hazırlayan

Dr. Ömer Bolat

MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı

MÜSİAD
1990

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

RUSYA
(Moskova, 23-24 Aralık 2002)
VE
ÇİN
(13-7 Ocak 2003)
İŞ GEZİLERİ
DEĞERLENDİRME
RAPORU

Hazırlayan
Dr. Ömer Bolat
MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı

Nisan 2003

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Mecidiye Cad. No: 7/50, Mecidiyeköy - 80310 İstanbul
Tel: (0.212) 213 61 00 (20 hat) Fax: (0.212) 213 78 90 - 216 01 42
e-mail: musiad@musiad.org.tr www: musiad.org.tr

ISBN: 975-7215-39-2

*İç Düzen, Kapak: Artus
Baskı: Erkam*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	3
RUSYA İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRME RAPORU	
MÜSİAD'IN RUSYA İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRMESİ	7
TÜRKİYE-RUSYA EKONOMİK İLİŞKİLERİNDE ÖNEMLİ NOKTALAR	9
TÜRKİYE - RUSYA DIŞ TİCARETİ.....	11
ÇİN İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRME RAPORU	
ÇİN HALK CUMHURİYETİ.....	17
I- GENEL EKONOMİK VE SOSYAL YAPI	17
II- TÜRKİYE-ÇİN HALK CUMHURİYETİ TİCARİ İLİŞKİLERİ	22
Türkiye'nin Çin'e İhracatında Gelecekteki Beklentiler	24
III- ÇİN İŞ GEZİSİ TEMASLARI	26
PEKİN'DE TÜRK-ÇİN İŞ KONSEYİ TOPLANTISI	26
Türk Fındığını Tanıtma Toplantısı	28
Çin Seddi'ni ve Yasak Şehri Ziyaret.....	29
ŞANGAY'DA İŞ TEMASLARI	30
ÇİN İLE TÜRKİYE-ÇİN TİCARİ İLİŞKİLERİ HAKKINDA GÖZLEMLER-DEĞERLENDİRMELER	32
TÜRKİYE'NİN YAPMASI GEREKENLER.....	35

RUSYA İŐ GEZİSİ DEĞERLENDİRME RAPORU

(Moskova, 23-24 Aralık 2002)

MÜSİAD'IN RUSYA İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRMESİ

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya'nın başkenti Moskova'ya 23-24 Aralık 2002 tarihlerinde yaptığı geziye MÜSİAD Genel Başkanı Ali Bayramoğlu başkanlığında 10 üye işadamından oluşan bir heyet de iştirak etti.

100 kadar işadamı ve basın mensuplarının yer aldığı gezide Sn. Erdoğan ve heyetinin gündeme getirdiği en önemli dört konu; Türkiye ile Rusya arasında karşılıklı dış ticarete Rusya lehine oluşan büyük fazlanın dengelenmesi, bu amaçla özellikle Rus gaz şirketi Gazprom'un doğal gaz fiyatında indirim sağlaması ve son olarak 2002 yılı itibariyle 4 milyar doları aşması kesinleşen bavul ticaretinde en önemli alıcı ülke konumundaki Rusya'nın 1 Ocak'ta yürürlüğe girecek yeni gümrük düzenlemeleri çerçevesinde bavul ticaretine büyük sekte vuracak gümrük vergileri getirme kararının en azından bir altı ay daha ertelenmesi ve Rusya'dan Türkiye'ye daha fazla (en kısa vadede 1 milyon) Rus turistini gelmesini sağlamaktı.

Sn. Erdoğan ve beraberindeki bakanlar Rusya Devlet Başkanı Vlatimir Putin ve Başbakan Mikhail Kasyonov ile oldukça samimi ve yapıcı birer görüşme yaptılar. Görüşmelerde Türk tarafı Rusya'nın 2001 verisi itibariyle 3,4 milyar dolar ihracatına karşın sadece 900 milyon dolar ithalat yapmasının ve doğal gaz alım taahhütleri ile açığın 2003 ve ileriki yıllarda daha fazla artacağı gerçeğini vurgulayarak Rusya pazarının Türk mallarına ve ihalelerin Türk müteahhitlerine daha fazla açılması talebini yineledi. Ayrıca Laleli piyasası ve bavul

ticareti için sevindirici bir gelişme olarak Rusya'nın 1 Ocak 2003 tarihlerinden itibaren uygulamaya koyacağı "yolcu beraberinde getirilen ve ancak ağırlığı 50 kg ve değeri 1000 doları geçmeyen malların Rusya'ya girişte KDV ve gümrük vergisi muafiyetinden yararlanabileceği sınırlaması" Türkiye için 6 ay sonra yürürlüğe girecektir. Buna göre bavul ticareti ile uğraşan Türk tüccarları ve imalatçıları 6 ayın çabuk geçeceğini düşünerek tedbirlerini almaları, Rusya'da depo ve mağaza açma gibi yöntemlere başvurmaları zorunludur.

Rus yetkililer, doğalgazda fiyat indirimine gitme konusunda Gazprom ile BOTAŞ arasındaki ticari anlaşmaların ardına sığınarak yan çizmeye çalıştılar. 58. hükümetin ucuz enerji vadedi ve hedefini gözeterek, İran ve Türkmen gazı projelerini de aktif olarak devreye alarak Rus tarafını doğalgazın fiyatında indirimle zorlaması acilen gereklidir.

Türkiye'nin bugün enerji üretiminde %40 oranında doğalgaza, bunda da %90 oranında yüksek fiyatlar üzerinden Rus doğalgazına bağımlı hale getirilmesi, bu alımın karşısında ofset ihracat imkanının yok denecek kadar düşük olması, gözden geçirilip Türkiye lehine revize edilmesi gereken çok ciddi bir sorundur.

Türk heyetinin Moskova Gezisi'nde TOBB ve DEİK organizasyonu ile Türk-Rus İş Konseyi toplantısı heyetin kaldığı Metropol Otelde yapıldı. Ayrıca resmi heyet Koç Holding-Enka ve Moskova Belediyesi Ortaklığının yaptırdığı 14. Ramstore'un açılışına katıldı, işadamları ve medya mensupları Moskova içinde trafiğin azizliğine uğrayarak 5 saatte bu açılışa yetişmeden otele dönmek zorunda kaldılar.

Bu otobüs cefası sırasında Türk işadamları ve gazeteciler, Moskova'nın adeta bir ışıklandırma seline uğrayarak batılı tüketim markalarını satan dükkan ve mağazaların ne kadar çoğaldığını gözleme imkanı buldular. Piyasa ekonomisine dönüşten sonra otomobil cenneti haline gelen Moskova'da trafik adeta bir kabusla dönüşmüş. Yine de Moskova'nın tari-

hi ve sanat değeri yüksek olan binalarının şehre güzel bir hava verdiğini burada belirtmek lazım.

Gezinin ikinci gününde Türk heyeti, yine Enka İnşaat'ın Moskova Belediyesi için yaptığı muhteşem konser salonu ve TOBB ile TİM'in sergi alanı gibi ihtiyaçları için birlikte inşa ettikleri ve ilk bölümü 2003 Aralık ayında açılması hedeflenen Türk Ticaret Merkezi'nin inşaatını gezerek yetkililerden bilgi aldılar.

TÜRKİYE-RUSYA EKONOMİK İLİŞKİLERİNDE ÖNEMLİ NOKTALAR

Gerek Sn. Recep Tayyip Erdoğan'ın resmi temaslarında gerekse Türk-Rus İş Konseyi toplantısında Türk tarafının vurguladığı noktalar özetle şunlardır;

- Türkiye ile Rusya arasındaki diplomatik ilişkiler 500 yıllık köklü bir geçmişe sahiptir.
- Türkiye ve Rusya birer Avrasya ülkesi olarak, hem kendi aralarında hem de Balkanlar, Kafkaslar, Karadeniz ve Orta Asya bölgelerinde rekabetçi değil, işbirliği temelinde doğru etkileşim ve münasebet içinde olmak konumundadırlar.
- Türkiye ve Rusya , bölgesel istikrar için işbirliği zeminini hedefleyen bir "Avrasya Eylem Planı" geliştirmelidir.
- Sovyetler Birliği'nin 1990'da yıkılmasını müteakiben 1990'lı yıllar boyunca Rusya, Almanya'nın ardından Türkiye'nin en önemli ticari partneri olmuş ve 1990-91'deki Kuveyt krizi ve Körfez savaşından sonra kapanan Ortadoğu pazarından sonra Türk müteahhitlik sektörünün en büyük pazarı haline gelmiştir. 133 Türk firması 1990'dan bu yana 733 proje üstlenerek 12,8 milyar dolarlık taahhüt almıştır.
- Türkiye bavul turizmi-ticareti adı altında Rusya'ya 1990'lı yılların ortalarında yıllık 10 milyar doları aşan miktarda

ihracat yapmayı başarmıştır. 2002'de bile bavul ticareti %30 artışla 4 milyar dolar seviyesinde olacaktır.

- Türk firmalarının Rusya'daki yatırımları 800 milyon dolara ulaştı.
- Türkiye, Rusya ile 2001'de gerçekleşen toplam 4,3 milyar dolarlık dış ticaret hacmini kısa sürede 10 milyar dolara çıkarmayı, aynı zamanda karşılıklı dış ticaretteki büyük açığı (900 milyon dolar ihracatımıza karşın, 3,4 milyar dolar ithalatımız) dengelemeyi amaçlamaktadır.
- Türkiye, Rus turistlerinin 1. adresi olmuştur. Her 100 turistten 27'si Türkiye'ye gitmektedir. Özellikle para harcamayı seven Rus turistlerden Türkiye'ye gelenlerin sayısı 2001'de %12 artışla 760 bin kişi olurken, Türkiye 2003'de bu rakamı 1 milyon turisti yükseltmeyi ümit etmektedir.
- Son bir yıldır Türk nakliyecilerine Rus gümrük kapılarında ciddi güçlükler çıkarılmakta, bu durum ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. Acilen düzeltilmelidir.
- Türk işadamları için Rusya pazarında başarılı olmanın anahtarları; risk alabilmek, özel ilişkiler kurabilmek ve bunu değerlendirmek, son olarak da dolar ile Ruble arasında riski asgariye indirmektir.

TÜRKİYE - RUSYA DIŞ TİCARETİ

Son yıllarda Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki dış ekonomik ilişkiler dengesi Türkiye'nin aleyhine gelişmektedir. 2000 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 4,5 milyar dolara ve 2001'de de 4,3 milyar dolara ulaşmakla birlikte bu durum büyük ölçüde Türkiye'nin Rusya'dan gerçekleştirdiği ithalattaki (özellikle doğalgaz) artıştan kaynaklanmaktadır. Bununla beraber, 2001 yılında Türk Lirasının devalüasyonunun Türk ihracatçı firmalar lehine yarattığı rekabet ortamı ile Türkiye'nin Rusya Federasyonu'na ihracatında artış görülürken ithalatında gerileme yaşanmıştır.

YILLAR İTİBARI İLE TÜRKİYE - RUSYA FEDERASYONU DIŞ TİCARETİ

(milyon dolar)

YILLAR	İHRACAT (X)	İTHALAT (M)	X/M %	DENGE	HACİM
1992	441,9	1.040,8	0,42	-598,5	1.482,7
1993	504,7	1.542,3	0,33	-1.037,6	2.047,0
1994	820,2	1.046,0	0,78	-225,8	1.866,2
1995	1.238,1	2.082,4	0,60	-844,3	3.320,5
1996	1.482,0	1.846,0	0,80	-364,0	3.328,0
1997	2.049,3	2.048,4	1,00	0,9	4.097,7
1998	1.347,5	2.154,9	0,63	-807,5	3.502,4
1999	586,6	2.371,9	0,25	-1.785,3	2.958,5
2000	643,9	3.886,0	0,16	3.242,1	4.529,9
2001	924,1	3.435,6	0,26	-2.511,5	4.359,7
2001	924,1	3.435,7	0,27	-2.511,6	4.359,8
2002	1.162,9	3.854,9	0,30	-2.692,0	5.017,8

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki dış ticarete Türkiye'nin aleyhine bir açığın oluşmasında etkili olan etkenler şu şekilde özetlenebilir:

- 1984 yılında imzalanan Doğalgaz Anlaşması Rusya Federasyonu'ndan alınan doğalgazın yüzde 70'inin Türk mal veya hizmetleriyle ödenmesi konusunda bir maddeyi içermekteydi. Türk-Rus ilişkilerinin gelişiminde bu anlaşma önemli rol oynamıştır. Ancak, son yıllarda Rus tarafı bu şartı yerine getirmediğinden mal ve hizmetle geri ödeme oranı yüzde 7'ye kadar düşmüştür. Daha sonraki yıllarda imzalanan Mavi Akım ve Batı Doğal Gaz Hattı'nın genişletilmesine ilişkin sözleşmelerde ise bu şart konulmamıştır.
- Ağustos 1998 krizinden sonra Rublenin yüzde 75 oranında devalüasyona uğraması, dolayısıyla ithalatın pahalı hale gelmesi ve Rus halkının satınalma gücünün düşmesi nedeniyle ithalat yarı yarıya azalmıştır. Gıda ve içecek maddeleri, sıhhi tesisat - inşaat ince iş malzemeleri, ilaç ithalatı en çok düşen mal grupları arasındadır.
- 1998 krizi sonrasında, Rusya'da yaşanan devalüasyon ve uygulanan ithal ikamesi politikası ile ülke içinde üretim ve ihracat cazip hale gelmiştir. Bu durum sanayi üretiminde büyük artışları beraberinde getirmiştir. İthalat yoluyla talebi karşılanan gıda ve tekstil ürünleri gibi mallar artık Batılı ürünler ile rekabet edecek kalitede ülke içerisinde üretilmeye başlanmıştır.
- Türkiye'nin Rusya'ya ihraç ettiği ürünler, fiyat esnekliği yüksek olan ürünler olması sebebiyle ihracat miktarı ve değeri arasında önemli farklar oluşabilmektedir. Son bir sene içerisinde Rusya'daki tekstil, hazır giyim ve gıda ürünlerinin fiyatları geçmiş yıllara göre düşük seyretmektedir.
- Rusya'nın bazı BDT ülkelerinden ithalatta KDV ve bazı diğer vergileri uygulamaması Türk ihracatçıları olumsuz etkilemiştir.
- Türkiye'nin Rusya Federasyonu'na ihracatında ticaret finansmanı yetersiz kalırken, Avrupa Birliği ülkeleri bu pazara girişte önemli finansman kaynaklarına sahiptir.

- Özellikle 1990'lı yılların ilk yarısında bavul ticareti yoluyla Rusya Federasyonu'na kalitesiz Türk mallarının girmesi ile Türk mallarına ilişkin olarak oluşan olumsuz imaj, uzun vadede Türk mallarının Rusya pazarındaki rekabet şansını azaltmıştır.
- Son yıllarda uluslararası enerji fiyatlarındaki artış, bu ürün grubunun Rusya Federasyonu'ndan ithalatımız içerisinde önemli bir yer işgal etmesi nedeniyle Rusya Federasyonu'ndan ithalatımızın artmasına neden olmuştur.

Petrol ve doğalgazın uluslararası fiyatlarının yüksek seyretmesinin bir sonucu olarak bu ürünlerin önemli bir ihracatçısı olan Rusya'da alım gücü artmaktadır. Bununla birlikte, Rusya Federasyonu ile olan dış ticaret açığımızın, özellikle dünya enerji projeleriyle birlikte önümüzdeki yıllarda hızla artacağı açıktır. Nitekim, 2005 yılında Türkiye'nin Rusya'dan sadece doğalgaz ithalinin 3 milyar dolar seviyesine ulaşacağı ifade edilmektedir.

Ancak, 2001 yılında Türkiye'de yaşanan kriz sonrasında Türk Lirasının devalüasyonu ile birlikte Türk malları, Rusya Federasyonu'na ihracatta kısmen rekabet gücü kazanmıştır. Diğer taraftan Rusya Federasyonu'nun Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik sürecinin hızlandırılmasına paralel olarak, Türk ihracatçılara yönelik kota ve gümrük tarifelerinde olumlu gelişmeler yaşanması beklenmektedir.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, 2001 yılı itibari ile Türkiye'nin Rusya Federasyonu'na ihracatında yüzde 19'luk pay ile demir-çelik ürünleri ilk sıradadır. Bu mal grubunu yüzde 8.1'lik pay ile yenilen meyveler ve yüzde 6.2'lik pay ile otomotiv ve yan sanayi ürünleri izlemektedir.

Türkiye'nin Rusya Federasyonu'ndan ithalatında ise yüzde 73.6'lık pay ile mineral yakıtlar önemli bir ağırlığa sahiptir. Bunu yüzde 9.8'lik pay ile demir-çelik ürünleri ve yüzde 3.8'lik pay ile alüminyum ve alüminyum ürünleri izlemektedir.

ÇİN İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRME RAPORU

(13 - 17 Ocak 2003)

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

I- GENEL EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

- Resmi Adı :	Çin Halk Cumhuriyeti
- Yüzölçümü :	9.561.000 km ² (dünyanın 4. büyük ülkesi).
- Nüfus :	1,3 milyar kişi (2001). 56 etnik grup var. Nüfusun % 3'ü (40 milyon) müsülman (Uygurlar, Kaşgarlılar ve Çinliler). Ortalama yaş: kadınlarda 74; erkeklerde 71.
- GSYİH	1 Trilyon 258 Milyar Dolar (2002) 1 Trilyon 388 Milyar Dolar (2003 tahmini)
- Fert Başına GSYİH	970 Dolar (2002) 1070 Dolar (2003 tahmini)
- Para Birimi :	Renminbi (Yuan) 1 ABD Doları = 8,28 Yuan
- Enflasyon Oranı (tüketici fiyatları)	% -0,8 (2002) % 0,4 (2003 tahmini)
- Başkenti	Pekin (12,2 milyon nüfus) (8 milyon bisiklet)
- Önemli Şehirleri :	Şangay (liman şehri, 14 milyon nüfus, 6 milyon bisiklet), Şencen Özel Ekonomi Bölgesi, Guangzhou (fuarlar şehri), Xian.
- Dini Yapısı :	Resmi olarak ateist. Ancak toplumsal hayatta Taoizm, Budizm, İslamiyet ve Hristiyanlık.

- **Cumhurbaşkanı :** Jiang Zemin (Mart 2003' te yerini Hu Jintao'ya bırakacak)

- **Başbakan :** Zhu Rongji (Mart 2003' te yerini Wen Jiabao'ya bırakabilir)

- **Ekonomik Yapı :** - **1949 - 1978 :** Maocu komünist dönem. Kültür devrimi ve sosyalist ekonomi dönemi.

- **1976 :** Mao' nun ölümü ve Deng Xiaoping' in ÇKP Genel Sekreteri olması

- **1978 - 1993 :** Deng Xiaoping' in liderliğinde piyasa düzenlemeleri ile desteklenen planlı ekonomi.

- **1993' den bugüne:** Jiang Zemin' in liderliğinde sosyalist piyasa ekonomisi modeli ve ekonomide - dış ticarete - yabancı sermaye girişinde büyük atılım dönemi.

- **İdari Yapı :** 22 eyalet, 5 otonom bölge (Uygur, Tibet, Moğolistan gibi) ve 4 eyalet statüsünde belediye mevcuttur. Ayrıca Hong Kong (İngiltere'den devralındı) ve Makao (Portekiz'den devralındı) özel idare bölgeleri de vardır.

- **Konuşulan Diller :** Ağırlıklı olarak Putonghua Çincesi, Mandarin, Uygurca, Moğolca ve mahalli dialekt ve diller. Halkın % 90'1 Mandarin diyalektiği konuşur. Çince de harf yok, tam 25.000 karakter var. Çinceyi az çok bilmek için en az 2500 karakter bilmek gerekir.

- **1978-2002 Ekonomik Büyüme Oranı :** Yıllık ortalama % 8
2001 = % 7,3, 2002 = % 8

- 1978-2002 Yabancı Sermaye Girişi :

İzin verilen toplam : 820 milyar dolar.

Fiili giriş toplam : 400 milyar dolar.

2002 giriş : 52,7 milyar dolar.

Yabancı sermaye girişlerinde ilk ve en büyük kaynak, Hong Kong, Tayvan ve Singapur kökenli Çin sermayesidir. Onları Japonya ve OECD ülkeleri izlemektedir.

1978 - 2002 Dönemi Ekonomik Gelişmenin Ana Unsurları:

Kontrollü piyasa ekonomisi mekanizmaları ve dış dünyaya açılım, doğrudan yabancı sermaye ve yatırım akışı; maliyeti düşük ama disiplinli ve çalışkan işgücü; 1,3 milyar nüfuslu iç pazarın büyüklüğü.

Özel sektör 1990' dan bu yana yıllık % 35 büyümesine rağmen, Çin ekonomisinin 3/4'ü hala kamu sektörünün elindedir.

- Enerji :

Petrolde dışa bağımlıdır.

Benzin fiyatı : 1 litre : 0,3 dolar. Akaryakıt üzerindeki vergi yükü düşüktür.

Dünyanın en büyük kömür üreticisidir.

Enerji üretiminin % 72' si kömür ile çalışan termik santrallerden, % 7,1'i hidro elektrik santrallerinden gerçekleştirilmektedir.

Elektriğin KWH' sı meskenlerde 4,7 Cent, sanayide 6,5 Cent, ağır sanayide 4,8 Cent, kırsal kesimler için 5,5 Cent

Doğalgazın metreküpü, meskenlerde 20 Cent, sanayide 22 Cent

- Tarım :

1982- 2002 dönemi ortalama büyüme oranı % 6,5.

Başlıca ürünler: pirinç, buğday, mısır ve soya fasülyesidir. Ayrıca pamuk, yerfıstı-

ğı ve çay (Çin çayı = Yeşil çay) büyük miktarda üretilmekte, hayvancılık yaygındır, özellikle Tibet ve İç Moğolistan otonom bölgelerinde. Tarım, ekili arazilerin olduğu doğu kıyı bölgelerinde güçlüdür. Orta, batı ve kuzey bölgeler dağlıktır. Tarımda korumacı politikalar, verimsiz ve rekabet gücü zayıf bir tarım sektörü meydana getirmiştir. 2005' den sonra gümrük vergilerinin DTÖ seviyelerine inmesi ile başta tahıl ürünleri olmak üzere ithalatın artması beklenmektedir.

- İmalat Sanayi : 1978' den itibaren sanayileşmeye özel önem verilmiştir. 1994' de makine, elektronik, petrokimya, otomotiv ve inşaat sektörleri özel destekleme politikası kapsamına alınmışlardır. 1994' de sanayii desteklemek için Devlet Kalkınma Bankası, Eximbank ve Tarımsal Kalkınma Bankası kurulmuştur. Desteklenen sektörler tercihli krediler sağlamaktadırlar. Sanayileşme doğu kıyı bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Düşük maliyetli işgücü, ithalatta korumacılık, ihracatta sübvansiyonlar ve yabancı yatırım akışı sanayileşmede patlama yapılmasını sağlamıştır. Çin'e giren yabancı yatırımların % 70'i imalat sektörüne gelmiştir, ihracatın % 90'ı da bu sektördendir. Kamuya ait işletmelerin imalat sanayindeki payı 1980' lerde % 76 iken, bugün % 30'a düşmüştür. Sanayi ürünlerinin % 80'inde üretim fazlası vardır.

- Güçlü rekabetçi sektörler : Tekstil, deri ve kürk, plastik, metal, motosiklet, elektrikli makineler ve ekipman, kırtasiye, oyuncak.

- **Güçlü olmayan ama orta vadede rekabet potansiyeli olan sektörler:** Gıda-İçecek ürünleri, tütün, kimyevi ürünler, kimyasal lif, kauçuk sanayi, ulaşım ekipmanı (otomobil ve motosiklet hariç), kağıt ürünleri, ofis makineleri.

- **Rekabet gücü zayıf ama uzun vadede gelişme yeteneği olan sektörler:** Otomobil, kimyasal ilaç, petrol işleme ve petrokimya sanayi.

- **Hizmetler Sektörü :** Yeterince gelişmemiş ve OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır, rekabet gücü zayıftır. Milli gelire katkısı 2000 yılında 66,5 milyar dolar düzeyindedir, dış ticaret hacminin %14'ünü oluşturmaktadır, hizmetler sektörünün dış ticaretinde 2001 yılında 6 milyar dolar açık verilmiştir.

- **Çin'in DTÖ Üyeliği :** Çin, 15 yıl süren müzakerelerden sonra 11 Kasım 2001 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye olarak kabul edilmiş, Tayvan da ayrı bir gümrük bölgesi olarak DTÖ üyesi olmuştur. 5 yıllık bir geçiş döneminden sonra Çin'in korunan iç pazarı sanayi-tarım ve hizmetlerde dış rekabete açılacak olup, bunun yanında Çin mallarına uluslararası pazarlarda uygulanan sınırlamalar, kotalar da kaldırılacaktır. 1 Ocak 2005'de DTÖ üyesi ülkeler, başta Avrupa Birliği ve ABD Çin'den ithalatta uygulanan tekstil - konfeksiyon kotalarını kaldıracaklar, ancak 2008'e kadar olağanüstü durumlarda özel korunma tedbirleri devam edebilecektir.

Tablo: Çin' in Ekonomik Göstergeleri

	1999	2000	2001	2002*
GSYİH (milyar dolar)	1.004,9	1.080,0	1.159,0	1.258,6
GSYİH Artış oranı (%)	7,1	7,9	7,3	8,0
Enflasyon oranı (tüketici fiyatları-%)	-1,4	0,3	0,7	-0,8
Nüfus (milyon kişi)	1.250	1.261	1.273	1.284
Dış borç (milyar dolar)	154,2	149,8	147,7	149,4
Cari işlemler dengesi (milyar dolar)	21,1	20,5	17,4	28,0
Döviz rezervi (milyar dolar)	157,7	168,3	215,6	273,0
İthalat (FOB - milyar dolar)	158,7	214,7	232,1	269,6
İhracat (FOB - milyar dolar)	194,7	249,1	266,1	312,8
Döviz kuru (yıllık ortalama)	8,28	8,28	8,28	8,28

* Economist Intelligence Unit'in tahmini

2020 yılında GSYİH hedefi: % 400 artış ile 5 trilyon dolar

Tablo: Çin'in Başlıca Ticaret Ortakları (2001 yılı)

Ülkeler	Milyar Dolar	
	İhracat	İthalat
Japonya	45,0	42,8
Avrupa Birliği	40,9	35,7
ABD	54,3	26,2
Hong Kong	46,5	9,4
ASEAN Ülkeleri	18,4	23,2
Tayvan	5,0	27,3
Rusya	2,7	8,0
Avustralya	3,6	5,4
Kanada	3,3	4,0
TOPLAM	266,2	243,6

2002 yılı ihracatı: 322 milyar dolar (% 20 artış)

II- TÜRKİYE-ÇİN HALK CUMHURİYETİ TİCARİ İLİŞKİLERİ

Tablo : Türkiye - Çin Dış Ticareti (Milyon Dolar)

YILLAR	İHRACAT (X)	İTHALAT (M)	X/M	TOPLAM HACİM	DENGE
1990	37,2	246,3	0,15	283,5	-209,1
1991	20,4	171,8	0,11	192,2	-151,4
1992	144,2	172,4	0,83	316,6	-28,2
1993	511,9	255,2	2,00	767,1	-256,7
1994	354,8	257,8	1,37	612,6	+97,0
1995	67,0	539,0	0,12	605,9	-472,1
1996	65,1	551,3	0,11	616,4	-486,2
1997	44,4	787,5	0,05	831,9	-743,1
1998	38,0	846,1	0,04	884,1	-808,1
1999	36,6	894,8	0,04	931,4	-858,2
2000	96,0	1.344,7	0,07	1.440,7	-1.248,7
2001	199,3	925,6	0,22	1.124,9	-726,3
2002	238,7	1.364,3	0,17	1.603,0	-1.125,6

Tablodan görülebileceği gibi, 1992 - 93 - 94 yılları haricinde Türkiye-Çin ile dış ticaretinde çok büyük miktarda açık vermektedir. Bu açık Türkiye ekonomisinin büyüme döneminde 1/20 mertebesine kadar çıkmıştır. 2001 ve 2002 yıllarında % 17-22 aralığındadır ve Türkiye'nin Çin'e ihracatı yıllık 200 milyon doları ancak aşabilmiştir. Ancak Çin'den ithalatın gümrük vergileri nedeniyle düşük faturalandırıldığı, açıktan ödeme yapıldığı gerçeği dikkate alındığında ithalatın miktarı daha yüksektir.

Türkiye Çin'e başta demir-çelik ürünleri (%44), bakır ürünleri (%7,7), sentetik suni devamsız lifler (% 68) tuz, kükürt, çimento (% 6,5) satmaktadır. Son yıllarda ham mermer, inşaat malzemeleri, lüks deri ve kürk ürünleri, ev cam ürünleri, ağaç ürünleri ihracatımızda artış kaydedilmiştir. Türkiye Çin'den

çok sayıda ürün ithal ederken, ağırlığı elektrikli makineler (% 16), kazanlar-makinalar (%12), sentetik suni filamentler (%3), organik kimyasallar (%3), oyuncaklar (%3), pamuk (%2), sentetik suni devamsız lifler (%2), vb. ürünler almaktadır.

Uzakdoğu'da Çin, Japonya'nın ardından Türkiye'nin ikinci büyük dış ticaret partneri olmuştur. Türk firmalarının Çin'e ihracatının önündeki engeller sırasıyla şunlardır:

- Çin'in uyguladığı yüksek oranlı gümrük vergileri ve benzeri engeller.
- Çin bankalarının teyidli akreditif açmamalarının ortaya çıkardığı risk.
- Çin'in ithalatı engellemek için standartları ve teknik zorunlulukları (kalite onay, vs.) uygulaması, bu alanda en yüksek ve zor standart olan Japon standartlarını uygulaması.
- Çin'in ithalat ve yatırım mevzuatının şeffaf olmayan bir şekilde uygulanması, sonradan bürokratik zorluklar ve masrafların çıkarılması.
- Ulaşım maliyeti.
- Çin'in uzak ve zor bir pazar olduğu ön yargısı.

Türkiye'nin Çin'e İhracatında Gelecekteki Beklentiler

Çin'in 11 Kasım 2001 tarihinde DTÖ'ne üye olması ile, gümrük vergileri, kotalar ve engeller 5 yıl içinde DTÖ seviyesine inecektir. Ayrıca standartlar, teknik engeller ve mevzuatın şeffaflaşması hususunda DTÖ kuralları aşamalı bir geçiş dönemi içinde geçerli hale gelecektir.

Garanti Bankası Şangay'da bir temsilcilik ofisi açmıştır. Henüz bankacılık işlemi yapamıyor. Ama ihracatçılara pazar bilgisi ve finans bilgisi desteği verebiliyor. Bank of China'dan başka son dönemde İnşaat Bankası (People's Construction Bank of China), Tarım Bankası (Agricultural Bank of

China) ile CITIC Sanayi Bankası (CITIC Industrial Bank) gibi bankalar da akreditif düzenlemeye başlamışlardır.

Çin’le ekonomik ilişkilerimizin gelişmesinde turizm önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. 1987 yılına kadar, yabancı diplomatik personel dışında Çin’e yabancı girişi yasaktı. Çinlilere pasaport verilmesi çok sınırlı idi. Çin 2002’den itibaren isteyen vatandaşlarına 1 günde pasaport verme uygulamasını başlatmıştır ve 2001 Aralık ayında Türkiye’yi 23. resmi turist güzergahı ilan etmiştir. 2001’de 25.000 Çinli Türkiye’yi ziyaret etmiştir. Bu sayı başarılı kampanyalar sonucu hızla arttırılabilirse, tarih ve doğa turizmine meraklı Çinli turistlerin Türkiye’ye gelişinde önemli ilerlemeler sağlanmış olacaktır.

Ayrıca Çin’in 2008’de Pekin’de yapılacak Olimpiyat Oyunları için 19 yeni stadyum ve spor salonu inşa edecek olması da inşaat müteahhitlerimiz ve inşaat malzemeleri ihracatçılarımız için önemli imkanlar doğurabilecek olmakla beraber, müteahhitlerimizin en önemli sorunları olan teminat mektubu ve Eximbank desteği eksikliklerinin acilen giderilmesi gerekmektedir.

Temas Notları :

1) T.C. Pekin Büyükelçiliği, Ticaret Başmüşaviri:

Coşkun Güzelhan

Tel : 86 - 10 - 65323846

Faks : 86 - 10 - 65323268

E-mail : dtpek@turkey.org.cn

2) T.C. Pekin Büyükelçiliği, Ekonomi Başmüşaviri :

Burak Deste

Tel : 86 - 10 - 65325054

Faks : 86 - 10 - 65325055

E-mail : hmpek@turkey.org.cn

3) T.C. Şangay Başkonsolosluğu, Ticaret Müşaviri :

Bn. Sevtap Akgüloğlu

Tel : 86 - 21 - 64378302

Faks : 86 - 10 - 64330221

E-mail : dtsan@uninet.com.cn

III- ÇİN İŞ GEZİSİ TEMASLARI

AK Parti Genel Başkanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan' ın Çin gezisinde Çin hükümet ve devlet yetkilileri kendisine en üst düzey protokol uygularken, Sn. Erdoğan ve kendisine eşlik eden resmi heyet Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri ve müstakbel Devlet Başkanı, mevcut başbakan, Meclis başkanı ve Şangay belediye başkanı ile resmi görüşmelerde bulunmuşlardır.

İşadamları ise TOBB ve DEİK'in düzenlediği ve Sn. Erdoğan'ın da beraberindeki bakanlarla katıldığı iş görüşmelerine iştirak etmişlerdir.

PEKİN'DE TÜRK-ÇİN İŞ KONSEYİ TOPLANTISI

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Dış Ekonomik İlişkiler Konseyi (DEİK) ile Çin'deki muhatap kuruluş CCPIT (Çin Uluslararası Ticareti Geliştirme Konseyi) tarafından CCPIT'in Genel Merkezinde düzenlenen toplantıda Türk ve Çinli işadamları bir araya geldiler.

CCPIT Başkanı Yu Xiaosong yaptığı konuşmada, Türk işadamlarına hoş geldiniz diyerek, Türkiye ve ülkesinin karşılıklı ticaretini geliştirmek istediğini vurguladı. Ancak karşılıklı ticaretin iki ülkenin de genel dış ticaretleri içinde oldukça küçük bir pay aldığına dikkat çeken Yu Xiaosong, Türk işadamlarının Çin pazarında daha çok çaba sarfetmelerini, ürünlerini tanıtmalarını, Çin' deki fuarlara katılmalarını, ofis-mağaza açmalarını tavsiye etti.

Türk-Çin İş Konseyi Başkanı Yavuz Onay da konuşmasında, Türk-Çin İş Konseyi'nin yeni kurulduğunu, Çin'i yalnızca ticari partner değil, Türkiye'de ortak yatırımlar için de yatırımçı ülke olarak gördüklerini, Çinli üretici-ihracatçıların Türkiye'yi Avrupa Birliği, Rusya, Balkanlar ve Ortadoğu pazarları için bir üs olarak değerlendirebileceklerini belirtti. Yavuz Onay, gelecek için, Çin'den Türkiye'ye turist gelişi ve

2008 Olimpiyat Oyunları hazırlıklarının Türk müteahhitlik sektörüne yansımaları beklediklerini ifade etti.

Çin Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakan Yardımcısı An Min ise konuşmasında, ülkesinin 2002’de % 8 büyüme ve % 20 ihracat artışı gerçekleştirdiğini, Türkiye ile ikili ticaretin 2003’de 1,4 milyar doları aşmasını beklediklerini söyledi. Bakan Yardımcısı An Min ikili ekonomik ve ticari işbirliğinin düşük seviyede olduğunu, ama büyük bir potansiyelin var olduğunu sözlerine ekledi.

DEİK İcra Kurulu Başkanı Rona Yırcalı ise 1988’de TOBB’un öncülüğünde kurulan DEİK’in 65 ülke ile karşılıklı iş konseyleri kurduğunu ve bu konseylerin Türkiye tarafında 400 Türk işadamlarının üye olduğunu belirtti. Türkiye’nin dış ticaret ortakları arasında, AB ülkelerinin % 50, KEİB ülkelerinin % 12, Ortadoğu’nun % 10 ve BDT ülkelerinin % 8 pay aldıklarını söyleyen Yırcalı, ayrıca Türk müteahhitlik sektörünün 1975’ten bugüne kadar 54 ülkede 500 kadar proje üstlendiklerini ve 45 milyar dolarlık inşaat işi gerçekleştirdiklerini ifade etti. Yırcalı, Türkiye’de turizm sektörünün 1980’den bu yana hızlı bir gelişme kaydederek, 13 milyon turist ve 8,5 milyar dolar turizm geliri hacmine ulaştığını anlattı.

TOBB Başkanvekili Halim Mete ise Türk-Çin ilişkilerinin İpekyolu'na dayandığını, Türkiye'nin Çin ile yetersiz olan ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmek istediklerini vurguladı. Türkiye'nin Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne üyeliğini kabul eden ülkeler arasında ilk sıralarda geldiğine dikkat çeken Mete, Türkiye'nin dış ticaretinin % 50'sini AB gibi kaliteli ve standartı yüksek rekabetçi bir pazarla yaptığını belirterek, Çin ile başta müteahhitlik, turizm ve hizmet sektörlerinde işbirliği yapmak istediğimizi söyledi.

AK Parti Genel Başkanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan, konuşmasında şunları söyledi: "Türk ve Çin halkları, kökleri çok eski yıllara dayanan iki büyük uygarlığı temsil ediyorlar. Türkler batıya göç ettikten sonra bile, İpekyolu aracılığıyla Çinlilerle sosyal ve ticari ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Ülkemizin, diplomatik ilişkilerinin kurulduğu 1971'den buyana Çin ile ilişkileri yoğundur ve gelişmektedir. Çin'in ekonomik atılımı, reformları ve yabancı sermaye çekmedeki başarısını takdirle karşılıyoruz. Bize yol gösterici olmuştur. Türkiye de İslam Medeniyeti ile demokrasi kültürünü birlikte meczetmiş başarılı bir örnektir.

Çin'in karşılıklı dış ticaretimizde çok büyük miktarda fazla vermesi (2001'de 723 milyon dolar, 2002'nin 10 ayında 863 milyon dolar) durumu ciddi bir dengesizliktir. Bunun dengelenmesi için Çin'in gayret göstermesini bekliyoruz. Çin'den Türkiye'ye alım heyetleri gelmesini temenni ediyoruz. Türk işadamlarının Çin'e ilgisinin artması için bu gezide onları da getirdik. Gıda, inşaat malzemeleri, deri ve kürk, metalürji, haberleşme, gemi-inşaa, dayanıklı tüketim, otomobil, otomotiv yedek parça sektörlerinde, ayrıca Kars-Tiflis demiryolu inşaa projesinde (Çin teknolojisi ve Türk çeliği) başarılı işbirliği yapabiliriz. Özellikle ulaştırma altyapısı alanında, GAP bölgesine Çinli yatırımcıların gelmesi, Çinli turistlerin Türkiye'yi keşfetmesi gibi konularda işbirliği potansiyeli büyüktür. 2008'deki Pekin Olimpiyatlarına hazırlık olarak altyapı ve spor sahaları için inşaat ihalelerinde Türk müteahhitlerine imkan sağlanmasını bekliyoruz."

Daha sonra Türk ve Çinli işadamları arasında karşılıklı iş görüşmelerine geçildi.

Türk Fındığını Tanıtma Toplantısı

Türk fındığını 1,3 milyar nüfuslu Çin pazarına tanıtmak ve pazarlamak amacıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı bünyesindeki Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri öncülüğünde bir kampanya çalışması yürütülüyor. Bu vesileyle Sn. Erdoğan ve beraberindeki heyetin de katıldığı bir tanıtım toplantısı düzenlendi. Toplantıda konuşma yapan dış ticaretten sorumlu Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen, Türkiye'nin yıllık 700 milyon dolarlık ihracatı ile dünya fındık piyasasının % 75'ini kontrol ettiğini, bu çerçevede 1,3 milyar nüfuslu Çin halkına da fındığı tanıtmak ve sevdirmek için iki yıldır süren kampanyanın olumlu sonuçlar verdiğini söyledi. Türkiye'nin Çin'e fındık ihracatı 2001'de 521 ton (1,2 milyon dolar) iken, 2002'de 1162 tona (2,5 milyon dolar) yükseldiğini belirten Tüzmen, hedeflerinin her bir Çinliye yılda 1 avuç fındık satarak 270 milyon dolar ihracata ulaşabilmek olduğunu ifade etti. Türk fındığı artık Çin havayollarında ikram ediliyor ve 500 kadar markette satılıyor.

Türk fındığı Çin'de Weizhengou (bol vitaminli yiyecek) adıyla tanıtılıyor ve satılıyor.

Çin Seddi'ni ve Yasak Şehri Ziyaret

Türk heyeti Çin'in 800 yıldır başkenti olan Pekin'e 40 km. kadar uzaklıkta bulunan Çin Seddini gezdi. Çin Seddi Çinlilerin ifadesiyle, Hunların ve Moğolların saldırılarını püskürtmek için M.Ö. 221-207 yılları arasında Çin İmparatoru tarafından inşa ettirilmiş. Orjinali 5.370 km uzunluğunda olup, sonradan ilavelerle 6000 km uzunluğa ulaşmış. Sarp kayalar ve dağlar arasında inşa edilen ve 2200 yıldır korunabilen bu muazzam yapı dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul ediliyor.

Türk heyeti ayrıca Pekin şehir merkezinde önce Tianenmen Meydanını gezdi. 1989'daki öğrenci ayaklanmasının yüzler-

ce öğrencinin ölümüyle kanlı bir şekilde bastırıldığı bu meydan Pekin'in kalbi sayılıyor. 400 bin m² lik bu açık alanda 1 milyon kişi toplanabiliyor. Meydanın bir köşesinde Parlamento binası (Ulusal Halk Kongresi), bir yanında Mao'nun Mozolesi, anıtı ve Devrim müzesi, diğer bir yanında da ünlü Yasak Şehrin giriş kapısı (Meridyen) yer alıyor.

Yasak Şehir, komünizm öncesi dönemde İmparator'un çalışma ofisi, meskeni ve hükümet binalarının yer aldığı, kanallarla ve yüksek duvarlarla şehir merkezinden tecrit edilmiş bir kompleks (tıpkı Kremlin gibi).

ŞANGAY'DA İŞ TEMASLARI

Türk heyetinin gezisinin ikinci durağı Çin'in en büyük şehri ve dünyanın 5. büyük limanına sahip Şangay oldu. Ortasından Yangtze nehrinin geçtiği ve Pasifik Okyanusuna 25-30 km. mesafedeki bu liman şehri Çin'in adeta İstanbul'u, başka bir ifadeyle finans merkezi, dünyaya açılan kapısı, limanı, ticaret merkezi, en kalabalık şehri, turizm merkezi. Şangay 1990'dan buyana sanki yeni baştan inşa edilmiş. Dev gökdenlenleri, alışveriş merkezleri, oteller ve işyerleri ile New York'u gölgede bırakacak kadar düzenli-planlı yeni bir şehir kurulmuş. Doğu İncisi TV kulesinin 66. katından gündüz ve

Hyatt Otel'i'nin çatı katı olan 85.kattan akşam Şangay'ı seyretmek gerçekten güzeldi.

Bir Japon yatırımcı grubu MORI Group, Şangay'da 560 milyon dolar maliyetinde ve 460 metre yüksekliğinde dünyanın en yüksek binası olacak Dünya Finans Merkezi'nin inşaatına Şubat ayının ikinci haftasında başladı. Halen dünyanın en yüksek binası Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da bulunan 452 metre yüksekliğindeki Petronas ikiz kuleleridir.

Şangay'da yapılan iş görüşmelerine gelince, Türk ve Çinli işadamlarının katıldığı toplantı Hilton Otelinde yapıldı. Toplantıda Çin tarafı adına konuşan Şangay Belediye Başkan Yardımcısı, Şangay'ın 1990 yılından buyana yıllık %10 ekonomik büyüme sağladığını, Çin'in ihracat ve ithalat toplamının %23'ünü (123 milyar dolar) gerçekleştirdiğini belirtti. Başkan Yardımcısı 25 bin yabancı firmanın Şangay'a gelerek iş yapmaya başladıklarını ve Şangay'a kümülatif olarak 66 milyar dolar fiili yabancı sermaye girişi olduğunu söyledi. Şangay 2010'da Dünya Ticaret Fuarı'na (World Expo) ev sahipliği yapacak. 2010'da 70 milyon yabancı turist girişini hedeflemişler. İstanbul ve Şangay kardeş şehir olmalı.

TOBB Başkan Vekili Halim Mete'nin konuşmasından sonra son sözü alan AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan; hükümetinin Çin ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri geliştirmeye büyük önem verdiğini, Şangay'daki planlı ve muazzam gelişmeyi Türkiye'deki belediyeçilik adına mutlaka görmek gerektiğini, ayrıca İstanbul ve Şangay Ticaret Odaları arasında işbirliği mekanizması kurulmasını ve Şangay'dan bir yatırım ve alım heyetinin Türkiye'ye gelmesini beklediklerini söyledi. Erdoğan Türkiye ve Çin'in Türkiye'de Şencen benzeri bir ortak özel serbest bölgesi kurma gibi alanlarda ortak yatırım ve işbirliği imkanlarının büyük olduğunu sözlerine ekledi.

Daha sonra Türk ve Çinli işadamları arasında karşılıklı iş görüşmelerine geçildi. Türk resmi heyeti ayrıca Şangay yakınlarında kurulan Üniversite Şehrini gezdi.

ÇİN İLE TÜRKİYE-ÇİN TİCARİ İLİŞKİLERİ HAKKINDA GÖZLEMLER-DEĞERLENDİRMELER

- Çin gezisi, ülkemiz açısından birçok dersler alınmasını gerektiren faydalı tecrübeler ve bilgi birikimi elde etmemizi sağladı.
- Çin 1978'den sonra yaptığı ekonomik reformlar ve 1990'dan buyana sağladığı ekonomik ve sosyal kalkınma ile "2-D Formülü: DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM"ü başarmış.
- Çin'i gördükten sonra komünist ülke tanımlaması yapmak çok zor. Kültür devrimini bugün bir hata olarak değerlendiren Çinli komünist yöneticiler, ekonomik alanda kontrollü şekilde piyasa ekonomisine geçmeyi başarmışlar, yatırımı-yabancı sermayeyi-üretimi-istihdamı teşvik edip hızla arttırırken, kapitalist tüketim çılgınlığını, ahlaki yozlaşma olmasını frenleyebilmişler. Çalışkan - üretken - dinamik - disiplinli ve milli bilince sahip bir toplum modeli oluşturulmuş. Her ne kadar bugün Çin ekonomisi, ABD 'nin 1/9'u olsa da (satınalma gücü paritesine göre dünya ikincisi), bu tempoda giderse 2010'a kadar ABD, AB ve Japonya'nın yanında dördüncü büyük ekonomik güç olabilecektir.
- Çin'e giren yabancı sermayenin başlangıcı ve büyük kısmı Çin diasporasından, yani Hong Konglu, Tayvanlı, Singapurlu Çinlilerin imalat sanayi ve hizmetler sektöründe yatırım amacıyla getirdikleri sermayeden kaynaklanmaktadır.
- Çin'de özel sektör yılda %30 büyümekte, inşaat sektörü her yıl %25 büyümektedir. Pekin ve Şangay'da göz alabildiğince toplu mesken ve iş merkezleri inşaatları bulunmakta. Dünyanın en büyük demir-çelik üreticisi Çin, inşaat sektörü için demir-çelik ithalatını hızla arttırmıştır.

- Otomobil vergilerinin 3 yıl önce % 200'den % 30'a indirilmesiyle otomobil satışı adeta patlama yapmış. Özel otomobil alma çılgınlığı sonucu trafik Pekin ve Şangay'da çok ciddi bir sorun haline dönüşmüş (tıpkı Moskova'daki gibi). Avrupa ve Japonya'nın lüks araçlarını caddelerde çok sayıda görmek mümkün.
- Pekin ve Şangay, renk ve ışık cümbüşüne dönüştürülmüş, adeta her boşluğa ışıklı reklam panoları, outdoor reklam araçları konulmuş. Üstgeçitler çok güzel ışıklandırılmış. Şangay'da 5 hatta 7 katlı yonca kavşaklar, viyadük üstünde çevre yollar yapılmış.
- Çin'de 40 milyon Müslüman var ve yolda sokakta sıkça karşılaşabiliyorsunuz. Uygur, Kaşgar ve Çin kökenli Müslümanlar. Asya'daki ilk Camii Pekin'in güneyindeki Xian şehrinde kurulmuş. Ayrıca Hong Kong'a komşu Guangzhou fuarlar şehrinde, ticaret ve tebliğ amacıyla oralara kadar gelen Sahabeden bir zatın oğlunun (Saad İbn-i Abu Vakkas) kabri ve mescit de yer almaktadır.
- Çin'de 1,3 milyar nüfusun içinde 60 milyon zengin, 180 milyon orta gelirli insan var. Bu gruptakiler lüks ve ithal markaları tüketebiliyor, para harcıyor. Bu yüzden Çin pazarı mutlaka ihmal edilmemeli. Zor ama geniş bir pazar. Para harcamayı yeni öğreniyorlar. Bu pazarda sabırlı çalışma yapmak lazım. Mutlaka ofis açılmalı, satış ekibi istihdam etmeli. Çin halkı reklama, tanıtıma çok hassas. İhracatçılarımız pazarda birbirlerinin fiyatını kırmamalı. Türk firmaları Çin'e demir-çelik, ham mermer, bakır ürünleri, inşaat malzemeleri, sakatat, lüks deri ve kürk ürünleri, otomotiv yedek parça ve ev cam ürünleri ihraç edebilirler.
- Çin'de ithalat genelde devlet sahipliğindeki şirketler aracılığı ile yapılıyor. Çin her üründe hem ihracatçı hem de ithalatçı. Çin'in bugün birçok üründe dünya pazarındaki üstünlüğü ihracat fiyatlarının dampingli veya sübvansiyonlu olmasından kaynaklanıyor. Aynı ürünlerin Çin'deki

iç piyasa fiyatları daha yüksek. Bu yüzden ihracatçılarımız Çin iç pazarında kendilerini yeterince tanıtmalıdır.

- Çin’de endüstri bölgelerinde % 20 gümrük vergisi, ihracat işleme bölgelerinde % 12 gümrük vergisi uygulanıyor.
- Çin’in dış ticaretteki kapıları; Şangay, Şencen ve Hong Kong.
- Şehir planlamasına büyük önem veriliyor. 3 yılda plan yapıp, dev binaları 1 yıl gibi kısa sürede bitirebiliyorlar. Vatantaşlarını 30 yıl vadeli-düşük faizle kira öder gibi toplu konut projelerinden ev sahibi yapıyorlar.
- Türkiye’deki gibi bir bürokratik oligarşi yok. Siyasi otoritenin karar alma ve icra süreci çok hızlı. Rüşvet ve yolsuzluğu önlemek için ölüm cezası dahil en ağır cezalar veriliyor.
- Devlet Bakanımız Kürşad Tüzmen’in bildirdiğine göre; Çinli ihracatçının yeni hedefi; **“595 formülünden 397 formülüne geçmek**, yani ABD’den aldığı siparişin % 95’ini 5 günde gönderiyorken, şimdi bu siparişin % 97’sini 3 günde göndermek.”
- Çin, stratejik bir düşünce ile Pekin’e 2005 Olimpiyat Oyunlarını kazanmış, Şangay’da 2010 Dünya ihracat Fuarını yapacak. Guangzhou’yu uluslararası fuar merkezi yapmış, Şencen’de özel serbest Ekonomik Bölge kurmuş. Şangay’ı dünyanın 5. büyük limanı haline getirmiş.

TÜRKİYE'NİN YAPMASI GEREKENLER

- 1) Bu gezilerin sonrasında, ziyaret edilen ülkelerle ilgili stratejik bir değerlendirme ve hedef planlar yapılmalı, bu konuda Dış Ticaret Müsteşarlığımız iş dünyası kuruluşları ile düzenli ve devamlı istişarelerde bulunmalıdır.
- 2) Çin'deki ekonomik gelişme ve atılımın getirdiği Değişim ve Dönüşüm'den çıkarılacak derslerle, Türkiye'mizde ekonomik gelişme, yabancı sermayeyi cezbetme, gurbetçi sermayesini teşvik etme ve ihracat atılımı konusunda yeni politikalar geliştirilmeli ve mekanizmalar kurulmalıdır.
- 3) Çin'in 2001 sonundaki Dünya Ticaret Örgütü üyeliği, 2006 başına kadar Çin iç pazarının sanayi ve hizmetlerde gümrük vergilerinin indirilmesiyle dış rekabete açılmasını mümkün kılacaktır. Ancak aynı şekilde Çin mallarına da DTÖ üyesi ülkelerin uyguladığı gümrük vergileri azaltılacak ve kota engelleri kaldırılacaktır. Bu durum özellikle Avrupa Birliği ve ABD gibi ihracat pazarlarımızda başta tekstil giyim, elektrikli malzemeler, makinalar gibi birçok sektörde rekabet imkanımızı tehdit edecektir. Yine Türk iç pazarında Çin menşeli tekstil ürünleri, kırtasiye, oyuncak, promosyon, elektrikli aletler gibi ürünlerdeki koruma duvarları kaldırılınca ya da azaltılınca yerli firmalarımız için ciddi rekabet sorunları doğacaktır. Ayrıca 1980'li yıllarda önemli ihracat ve müteahhitlik pazarlarımızdan olan Ortadoğu ülkelerindeki yerimizi 1990'lı yıllarda büyük ölçüde Çinli firmalara kaptırdık.
- 4) İhracatta pazar imkanları keşfetmek ve bunu uzun vadede korumak için mutlaka yurtdışı ofis ve mağaza açma ve uluslararası ihtisas fuarlarına katılma teşviki verilmeli. Bu teşviğin kullanımı kolaylaştırılmalıdır.
- 5) Türk müteahhitlik sektörünün 1980'li yıllarda Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da, 1990'lı yıllarda Rusya ve Türk

Cumhuriyetlerindeki iş hacmi ve gücü 2000'li yıllara girerken önemli ölçüde azalmış görünüyor. Sektörün eski parlak günlerine dönmesi için; devlet desteğini yanında hissetmesi; teminat mektubu bulma güçlüğünün bertaraf edilmesi; Eximbank kredilerinin belirli bir oranının müteahhlik sektörüne ayrılması; ve nihayet yurtdışında iş alırken risk-sigorta sisteminden yararlanılması; acilen önerilmektedir.

- 6) Türkiye **“her işi biraz yapmak yerine, bir işi dünya ölçeğinde yapma stratejisini benimsemelidir.”** Mesela, Dünya Expo Fuarını İstanbul'da yapmak, Dünya İslam Ticaret Fuarını düzenlemek, bir serbest ticaret bölgemizi Singapur veya Dubai'deki Jebel Ali standardına getirmek, bir limanımızı Mersin yada İzmir'i Şangay limanı seviyesine çıkarmak, İstanbul'u uluslararası fuar merkezi yapmak gibi.
- 7) Son olarak, gerek Uzakdoğu bölgesinde biriken trilyonlarca dolar sermayeyi, gerekse Ortadoğu-Körfez bölgesinin 800 milyar dolar gibi petro-dolar birikimini Türkiye'deki yatırımlara ve özelleştirme satışlarına cezbedebilmek için hükümetin öncülüğünde ilgili bakanlarımızın katılacağı “yatırım road-show”larına çıkılmalıdır.

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Mecidiye Caddesi No: 7/50, Mecidiyeköy 80310 İstanbul
Tel: (0.212) 213 61 00 (20 hat) Fax: (0.212) 213 78 90 - 216 01 42
Web: www.musiad.org.tr e-mail: musiad@musiad.org.tr